

Иzlази сваке седмице
на читавом табаку.
Претплата, огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

ГЛАС НАРОДА

Цена је листу:
на годину . . . . . 4 фор
на по године . . . . . 2 „
на три месеца . . . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

ЈАВНО БЕЛЕЖНИШТВО.

1-ог августа н. р. ступило је у живот јавно бележничтво у целој краљевини Угарској. Ово је звање са свим ново, зато ћемо наш народ са овим звањем обширније да упознамо. Ми се никада нисмо бројали међу оне, који би између народа и капуташа неку мржњу сејали, шта више, наша је намера, да народ као и капуташа упознају свој положај један прам другом и један другог као два главна чиниоца да подупиру. Ипак се не да тајити, да на један део капуташа на тако зване прокаторе наш се народ из свег срца срди. Нама није сада овде намера разлагати те узроке зашто се срди народ на прокаторе, него намера нам је саобћити како је са новим звањем са јавним бележничтвом наш народ срећан, (?) јер ће се у многим погледу из ноштију прокаторски ослободити и познатог гулења — избавити. — Ево овде ћемо редом навести све оне послове, које јавном бележничтву у делокруг припадају, као и цене, које за њи треба платити. Па онда моће сваки увидити велику разлику између ове цене и оне, које су прокаторима плаћане.

1. Пристојба степеначна.

А. за уговоре: од пренашања добра, деобу, посао, најам или закуп (арендални) ужитак, задружне уговоре, уговоре од поклона као и у обће за све двостране уговоре и наредбе за случај смрти у колико је вредност предмета изложена или се из постојећих података одредити даје — плаћа се:

Од вредности до	200 фор.	1 фор.
„	200 „ 500 „	2 „
„	500 „ 1000 „	3 „
„	1000 „ 2000 „	4 „
„	2000 „ 5000 „	5 „

Од своте која прелази преко 5000 фор. осим 5 фор. још од сваке започете хиљаде плаћа се по . . . . . 50 новч. али свота пристојбе (Тахе) од 500 фор. већа бити не може.

Б. За облигације, обвезнице, и остале дуговне изјаве и ако су са дозволом укњижења снабдевене за уступке (цесије) и ако ове уједно од стране дужника признавање дуга, даље првенство (priorität) уступка, или уступање права на првенство задрже; изјаве сврху (новчане измире) залог, јамства и осигурајуће об-

везе; основне списе; напутничке изјаве; и за сваку предузету једнострану својевољну изјаву, која под другу рубрику неспада:

Од вредности до	300 фор.	1 фор.
„	300 „ 800 „	2 „
„	800 „ 2000 „	3 „
„	2000 „ 5000 „	4 „

преко 5000 фор. вредности и надмашајући 4 фр. пристојбу, од сваке започете 1000 више 25 нч. али свота пристојбе од 50 фр. не може бити већа.

В. За једноставну или са брисањем дозволе на искњижење у земљишт. књиг. снабдевено писмено Б. назначено пристојбе полак припада, која пристојба нити од једне форинте мања, нити од 20 фор. већа бити има.

Д. Када се готови (особени) приватни списи са обележјем јавнога бележничтва снабдеју, за под А. В. В. назначене поступне пристојбе само полутина припада, али такса од једне форинте мања бити не може.

Е. За профект трговачких панира до вредности

Од	200 фор.	припада	1 фор.
Преко	200 „ до 1000 „	„	2 „
„	1000 „ „ 4000 „	„	3 „
„	4000 све даље	„	4 „

Е. За чување готови новаца или панира од вредности 1000 фор. $\frac{1}{4}$ % плаћа се који од једне форинте не може бити мањи. На вредност 1000 фор. и на своту прелазећу ту вредност плаћа се $\frac{1}{20}$ % Уз ово за записник при примању, за признаницу, (поставницу) оставу (полажницу) за издавање оставе или полагање које год области плаћа се она цена која је назначена под 2; и словом г.)

2. Пристојбе одређене.

а) За пуномоћија, даље за такве просте сведочење или изјаве, које само за грунтоничко укњижење или брисање дају дозволу, или садрже у себи допуштење или одрицање првенства, као и онда када се припознање таког дуга налази у њему којег вредност унапред није назначена плаћа се 1 фор.

б) За оверовљење преписа, када препис барем две стране, а свака страна барем 25 реди има, плаћа се 30 нов. за сваку следећу страну листа 10 нов.

када поједине стране преписа имају више од 25 реди, или бројни исказ садрже, за прва два листа 50 нов. а за сваки следећи лист 15 нов.

в.) За оверовљење извода трговачких и обртних књига, ако извадатак износи барем две стране 50 нов. а за сваку следећу страну 15 нов.

г.) За преводе ако изнесе барем две стране 2 фор. осим овог за сваки лист 1 фор.

д.) За оверовљење превода, ако барем две стране износи 1 фор. за сваку следећу страну листа 50 нов.

е.) За оверовљење подписа имена 50 нов. ако се на истом спису више подписа оверовљава, онда осим за први подпис назначене пристојбе на сваки подпис 25 нов.

За записник 25 нов.

ж.) За показање списка због рочног доказа 1 фор.

з.) Посведочавање 1 нов.

и.) оверовљење скупштински и одборски деоничарски и остали задруга, као и за посведочење жребања осим пристојбе за радњу и писање 5 фор.

к.) За дражбене лицитационе и препоручне расправе осим опредељене пристојбе за радњу и писање 1 фор.

л.) За примање и уврћење објава и засведочавање истих 3 фор.

За сваку дату и опетовану сведочбу странци 1 фор.

м.) За посведочење одслања и садржаја поједини обзнана 1 фор.

н.) За протест меница (вексла) 2 нов. 10 нов. а на пошти ако се чини — 50 нов.

о.) За званично чување примљених списка, овде рачунајући пристојбу за записник и признаницу (реверс) 1 фор. 50 нов. ако су списи од 20 табака већи 2 фор. ако више списка на једанпут се даду, осим горње пристојбе за сваки комад 25 нов.

п.) За натраг узимање списка уз записник 1 фор.

р.) За привремено чување новца или државних растеретница што се на записник узме и признаница изда све 1 фор. за издавање званично чуваног новца или папира од вредности 1 фор.

За оставу код области 1 нов. ако положен новац прилази 1000 фор. онда заложење код области по времену углављена пристојба рачуна се.

с.) За извешћа дата странкама о каквој јавној бележничкој радњи ако се то учини уз показивање списка 50 нов. ако се пак дотични спис на захтевање партаје и прочита, преко тога плаћа се од сваког табака 25 нов.

т.) За принослање којег јавног бележничког списка партајама или областима 50 нов.

у.) За лично предавање којег јавно бележничког списка суду особито тестаменту 1 фор. 50 нов.

ф.) За пријаву ради одређења пристојбе 50 нов.

х.) За просту дознану званичног каквог чина или за позив 20 нов.

ц.) За оверовљење готовог тестаменту 4 фор.

(Наставиће се.)

Х Е Р Ц Е Г О В И Н А.

Даље пише „Земљак“ ово:

Што смо до сада набројали, то су царске области у босанском вилајету, од којих у херцеговачком санџаку или кајмакамији главе седе у Мостару, а једнаест мудира и кадија у остали једнаест херцеговачких каза или котара. Осим ови власти остају још општинске власти и вилајетско заступство.

У свакој општини, у којој је мање од 20 кућа, намештен је по један а у већим по два кнеза, турски названа мухтар; а узање општинско изабрано вијеће од 3—12 старца. Ови учествују и помажу код порезивања и утеривања разнога данка и обављају друга управна дела, па и помирљивим путем кметују у мањим распрама. Ако је распра међу два општинама, онда се установи нарочито поверенство, као помирни суд. Цела општина у тврдо одговара за свога мухтара.

Осим овога заступства сваке општине једно је опће вилајетско веће које заступа тобож цео вилајет. То опће веће валија има позвати сваке године, да се сакупи и да седе а већа на 40 дана. Опште веће састоји се из чиновника вилајетске владе и из 28 изабраних приседника, а валија му је председник. Предмети његова већања јесу: јавна сигурност, јавне

градње, пољоделство, трговина и распорезивање данка. Сваки члан овога већа има право купити и пригизати валији прошње појединаца и општина о реченим предметима по санџаку који он заступа, а валија о тим прошњама даље решава. Ово веће сужено је на то, да о предметима о којим је питано изрече своје мњење: одлука и оврха спада на валију.

Сада да кажемо како се бирају меџлиси и већа у којима већ рекосмо седе половина Турака а половина Хришћана. При избору мухтара има право учествовати сваки турски поданик без разлике вере, чим је навршио 18 година, ако што има у општини и плаћа најмање 50 пијастра (5 фор.) данка. Мухтар се у општини сваке године на ново бира, и може бити изабран турски поданик ако је навршио 30 година и плаћа годишњег данка 100 пијастра, на избор иде на потврду мудиру. Сваке две године сакупи се у свакој кази изборно поверенство, у ком седе мудир, кадија, муџтија и свештеници разни вероисповести, те и мудиров тајник. Ово поверенство састави најпре изборне листине свију они који у кази плаћају преко 150 пијастра данка; па из те листине изабере за сваки меџлис у кази троструки број чланова, него што их у меџлису има седити, који су доживели 30

година, и ако је могуће, да знаду читати и писати; дакле, за сваки меџлис по 12 имена. Сада ове читуље од 12 имена за сваки меџлис пошљу се у свим општинама у кази, а општине гласају за четири од оно дванаест, па онда пошљу своје гласање на изборно поверенство. Сад ово између 12 предложени за сваки меџлис излучи ону четворицу што су добили најмање гласова, а остали осам имена пошаље на кајмакамију, која онда из они осам бира 4 председника за сваки меџлис, пославши им сваком своју бурујултију, којом ће заузети у меџлису своје место.

Овим редом бирају се и председници меџлиса сваке кајмакамије; само што избрани могу бити само који плаћају 300 пијастра данка, управља бирањем поверенство целе кајмакамије, гласа се у свакој кази, па из оне две трећине што су добиле више гласова, бира валија с његовом владом. Исто овако се бирају

и председници вилајетска меџлиса за целу Босну, само што вилајетска влада управља избор, избраници су међу оним који плаћају 500 пијастра данка, и бурујултија им долази из Цариграда од султана. Председници у свим меџлисима мењају се за половину сваке године, тако да сваки две године седи и потеже од владе плату.

Чланови општег вилајетског већа бирају се под цело сваке године овако. У седам кајмакамија Босна-вилајета, дакле и херцеговачкој сакупне се сваке године разни меџлиси, те из именеце поданика, који плаћају преко 500 пијастра данка, изаберу по четири члана, два Турчина и два Хришћанина, те су ово тобожњи заступници целог вилајета. Ови се сваке године на ново бирају, кад валија позове опште веће на збор.

(Наставиће се.)

О Ц В Е Т У И П Л О Д У.

VII. О чудноватостима и важности оплођења цвећа.

Не можемо никако да се растанемо од чудноватог оплођења вучје јабуке, док не бацимо још једном кратак поглед на тај предмет.

Из прошлога посматрања увидели смо, да се касата биљка не може оплодити никојим другим начином до овим. Кад се нарочито, ма на који начин, спречи улазак те бубице на онај отвор у цвету цвет изумире не донев плода. А где се не чине никакве препреке, бубица долази редовно и у време, кад је жигу од потребе оплођујући прах, изврши ту своју услугу, и жртвује се смрти.

Ко још и овде помишља на случај, очевидно је, да тај даље тера са сујевером о случају, но што је икада и најсујевернији с вером терао. Цео склоп цвета тако је, да му је за оплођење бубица од потребе. Длачице у унутарности уласка, што улаз олакшава а излазак немогућим чине, имају сасвим целисходну одредбу, и према томе нису могле згодније намештене и уређене бити. Кад се сад длачице брижљиво исеку, или се пробуши други пут из чашице, кроз коју бубица може да прође, она оставља цвет не оплођен. Ко би сад могао порицати чињеницу, да је савршена предувиђавност, и потпуна целисходност владала у овоме односу, између бубице и цвета; а то се на име баш у томе показује, што је животињца, која као и сваки други створ бежи од опасности, принуђена баш, да у овоме случају иде смрти на сусрет, да би само одржала живот једној биљци. —

Жао нам је врло, што нам није могуће, да поређамо још више примера о чудесима оплођивања цвета, јер чудеса су врло многобројна, а простор овога листа доста је ограничен, да би их могли бар од чести објаснити нашим читаоцима. Само ћемо још нешто овде напоменути, док још нисмо даље кора-

чили по овоме предмету, па ћемо после говорити о томе, како се образује плод из оплођенога цвета.

Има много биљака, које у води живе, и цветају под површином. Међ њима има их много, код којих мушки и женски делови цвета, не стоје у непосредноме додиру, па и опет оплођујући прах ваља од првих, да достигне на друге, а да га међутим текућа вода не однесе са собом. И у оваким су случајима посматране биљке, у њиховоме тајном и чудноватом опхођењу, па је се нашло овако стање ствари:

Женски део цвета стоји на једној петелци, која је увијена као она жица, што се њоме ваде запушачи, или сукија из пушке: У време кад је сазрео оплођујући прах у мушким деловима цвета, увијена петелка одвија се дотле, док женски део цвета не изађе на површину воде. Тек се тада отварају прашина нуца: под видом, па како је оплођујући прах лаган, то он изилази на површину водену, и тако водом доспева до жига женскога да изврши дело оплођења. Кад се то тако сврши, онда се петелка опет увије као што је и била, женски се део цвета наравно, и сам загнури у воду, где плод сазрева, да своју врсту и даље настави.

По овоме што смо казали види се, да посредници оплођења нису само ветар и инсекти, већ и сама вода, почем она лак прахак износи на своју површину, где га чека женски део цвета.

Осим ових посредника у тону оплођења, што га сама природа врши, и сам човек, својом увиђавношћу и прилежњавом, непрестано се труди да олакшава ово оплођење, и вештачко попрашивање спада данас у најобичније послове вештачкога бантованства. Вештачким оплођивањем добијају се данас најлепши цветови, и најнежнији плодови, а то ничим другим, већ просто тиме, што се зрелим цветним прахом, кадега лепог цвета, у згодно време попраша женски цвет

каке друге врсте, тако, да се могу произвести најразноличније и најблагодородније врсте. Па не само за око и за кус, но и за саму изхрану важно је ово изучавање оплођења. У једноме крају Европе, год. 1846. оплођење пшенице било је врло оскудно, и глад, која отуда произађе, није испитачима дошла из ненада.

Од какве је дакле важности познавање природе на благостање целога човечанства!

VIII Оплођења трешња.

Морамо се сад растати с оплођивањем, па опет да се вратимо трешњевоме цвету, те да на њему видимо шта бива, кад је оплођујући прах већ нашао пут свој к женском делу цвета.

Тога ради, ми ћемо још једном да промотримо женски део цвета, те да видимо, како стоје његови поједини делови према оплођивању.

Тучком зове се женски део цвета, јер стуб што излази из среде цвета, наличи одиста на тучак. Доњи део, што у трешњевог цвета стоји у чашици, дебео је, сочан и зелен, и зове се плодница, он израшћује у танак стубић, жуто-зелене боје, и кроз-а-њ пролази оплођујући прах, па најпосле тучак се завршује, као неким устима, која смо већ назвали жигом.

Оплођујући прах долази на жиг, који га прима, и одма сироводи стубићем у плодницу, где се истом догађа зачеће плода.

Вара се сваки ко мисли, да се плод ствара просто из оплођујућег праха, него је и у биљке, каогод и у живих створова, прави плод већ спремљен у јајцету, коме је од потребе још прах оплођујући, да би се развило, и до биљнога или живог плода доспело. Каогод јајце каке животиње, тако и у плодници трешњева цвета, лежи једно јајце сакривено, од онога ће да постане плод. То би се јајце засушило, кад оплођ. прах не би до њега доспео. Али чим оплођ. прах пошав већ у плодницу, дође до јајцета, па кроз мали отвор, који се налази на сваком јајцету доспе и до садржаја његовог, одма тако сједињено јајце с оплођавајућим прахом, добија снагу да постане плод.

Плод је заиста чедо оба дела цветна, он је чедо

својих родитеља, које је постало из сједињења матерњег јајцета с очевим оплођујућим прахом.

Ово није ништа друго, но општи закон природни, који важи како за људе и животиње, тако и за само биље. ¹⁾)

Почем је већ, од како смо почели ове чланке о трешњевоме цвету, сво цвеће увело, беле листиће из крунице ветар развео, то сад можемо сасвим лепо разпознати, који ће цветови постати трешњом. Прашници су се кончићи засушили, стубић и жиг тек што ни су изумрли, зелена чашица већ је мрка увела и тек што није отпала; само онде, где ће трешња да се образује, она мала плодница постала је дебља и већа, и кад после неколико дана, сви непотребни делови буду отпали, онда ће и мало дете већ познати, да је то трешња.

Али то, што ми сматрамо као трешњу, тек је омотач њезин; права је трешња унутра сакривена, и ни је ништа друго, до оплођено и развијајуће се јајце; плодница је утроба њезина, у којој она живи и из ње се храни, коју је природа баш с тога и направила најпре.

¹⁾ Горњи природни закон, према исходу најновијих испитивања, морамо играничити само на оне живе створове, који се расплођују полним или Родитељским рођајем. Из тих испитивања зна се, да се ниже биљке и животиње множе и на други начин, дакле бесполно. Тако има животиња и биља које се подмлађују из делова старијих, и тада се као особени створови даље развијају. Неке постају пуцањем; млади потомак појављује се најпре као пуцањак на старијем створу, расте, и најпосле се одваја, кад постигне извесан степен развијаности, да тако самостално живи.

Најчудноватији пример бесполнога рађања дају нам пчеле, који ћемо да испричамо читаоцима, у овој, већ доста дугачкој примедби.

Матица је права мајка свих својих сажитеља. Она сама носи јаја, из којих ће да се развију доцнија поколења. Од ових јаја само један део бива оплођен, и из тога се по општем природном закону развијају пчеле радине, или и матице. Јаја која нису оплођена, не пропадају, као што то бива код већине других животиња и биља, него се развијају даље, и из њих постају мужјаци, трутови. Они су, и ако само из јајцета, опет бесполно постали.

Т Р Г О В И Н А.

БУДИМ-ПЕШТА 27 јула 1875. (Извештај Ст. Георгијевића.) Овдашња пијаца из провинција добро посеђена, а стране земље се слабо одазвале. Промет ограничен читаве недеље.

Изанц-шеница за септ. — октобар плаћала се у понедеоник за фор. 5'85. Данашња белешка је фор. 5'75 по ц. центи.

Изанц-ражи за септ. — окт. мало се назарило и цена од ф. 3'90 по 80 бечки фунти је номинална.

Кукоруз банатски није толико ове недеље пажњи подложен. Добра роба се куповала по фор. 3'33 по ц. центи Угарски фор. 3'22½. Данас му је цена од фор. 3'43—45 по ц. центи.

Шеница ефект. недељни промет око 100.000 ц. ц. потиска и столно-београдска 89 фун. ф. 6.80—90, 87 фун. фор. 6.50—60, 85 фун. 6.05—15. Банатска 84 фун. ф. 5.35—45 по ц. ц. на 3 месеца.

Раж ефект. ф. 3.70—80 на каси 80 беч. фун.

Јечам ефект. за рану ф. 2.55—85 75 беч. фун.

Кукоруз еф. банатски ф. 3.22—25 по ц. ц.

Зоб ефект. ф. 2.25—30 50 беч. фун.

Реница ефект. банатска ф. 10¾—⅞. жута ф. 11¾—½ за 150 беч. фун.

Свињска маст ефект. из вароши ф. 41 и по до 42 за беч. цент. Из провинције нема.

СИСАК 1. августа (Шинци и Друг.) Шеница је и прошле недеље првих дана чврсто мњење имала, и напредовала је фина роба до ф. 7 ц. ц. под конач неђеле почелесу цене назадовати, из узрока, што су се гласови о врло добром роду из некојих покрајина појавили те се данас држи прва банацка роба око ф. 6.50, а босанска око 3.80/90 ц. ц.

Букуруз је до половине ове неђеље непрестано ценама напредовао, и већ око ф. 3.20/25 за ц. ц. получивао по последњих дана из енглеске доспевши гласови о рушењу цена тамо учинили су и код нас такав притисак, да се данас прва роба неда преко ф. 2.75/80 протурати, а жита доноси из Трста вест, да су цене за даљњих десетак новчића порушене.

Јечма се још слабо уважава, ал се цена ипак као и прије држи, а то пиварској роби око ф. 3 на 70 фун. а лаганој ф. 2.90 бечки цент.

Зоб је непромењено угодна, и држи се прва хрватска роба око ф. 4 а босанска у транзитно око ф. 3.70/75 бечки цент.

Воде су биле добро поновиле али сад опет опадају, но за мање су терете ипак још добре. Време сухо топло.

ПЕШТА. „Лојд“ доноси извештај о другом међународном тржишту за усеве, који овако гласи:

„Очекивања у погледу овогодишњег тржишта за усеве била су у опште скромна, јер се сад већ констатовати могло, да жетва у Угарској, на име пак што се тиче жита јечма и зоби, и у погледу каквоће и коликоће није добра. С тога наше цене не одговарају готово ни за један предео, који хране потребује.

При свем том учешће је било веома живо. Тржиште је било јако похођено из Аустро-Угарске, иноземство било је ове године слабије заступљено, но прошле године, обрт у разним врстама хране није био тако огроман као на прошлом тржишту, али ипак знатнији, но што се то према описаним приликама очекивати могло.

Изложба разних машина била је многостручна, а наиме „тријари“ беху предмет велике пажње и знатног промета.

Из овога што се до сада увидити дало, може се рећи, да је оvd. тржиште за усеве така установа, која много обећава за трговину и земљорадњу Угарске, а замахај тога моћи ће се тек онда у пуној мери оценити, кад боље године наступе.

Што се тиче цене и правца којим су ове пошле, имамо да обележимо жито и то готово роба ударила са 15—20 нов. натраг, дочим је роба на термине остала у цени непромењеној.

Јечма и старе и нове робе а бољег квалите а куповано је много, а био би још већи обрт учињен, да је било само више робе у рукама. За раж показала се од чести тражња са Силезију у друге северне пределе као и за Аустрију. Оно што је у обрт дошло било је доброг квалитета. Цене су остале готово оне исте које се нотираху и последњих дана од ф. 3'85 до ф. 4. — за 80 фун. бечке мере по каквоћи. Кукуруза је узето махом и у ефект. роби и на термин за мај-јуни 1876. Цене су такођер исте остале.

Код зоби је било многих промена у цени, која је најзад остала на оној висини на којој беше прошле недеље. Обрт је био у ефективној роби и на термине велики.

Репице се слабо тражи, обрт није био тако знатан као што се очекивало. Још имамо да обележимо и то, да је и на жито и на зоб за пролетње термине била јача тражња но до сада, да је према јесењим терминима код жита разлике у цени са 50 нов. а код зоби до 15. нов.

ДОПИСИ „ГЛАСУ НАРОДА.“

Стр. Паланка 24 Јула. — У пређашња 2 дописа одовуд, имали смо срећу — или боље да речем несрећу разумети, да наш местни школски одбор, без околишења да речем, ништа привредно није, и зато му довикујемо „сретан пут.“ Истина, да је недавно при рестаурацији црквене општине, већина чланова из пређашњег одбора задржана, но не из каквог другог узрока, већ, што се надамо, да ће ови са новим члановима успоредно, знати поверење народа оправдати, јер их као такве познајемо, који нису ради име своје код народа проиграти, а богме, већ је било догорело до неката.

Да неби из вида испустили, неће згорег бити, баш ако вам се и ми наметнемо, да вам у неколико напоменемо, шта вам у главном чинити ваља. Постарајте се да вас идућа школска година на јесен без ђимнастичне школе и дечијег игралишта не затече, или школе за вртларство, што би у школској башти подићи могли, коју досад учитељи и покрај опомена засађиваше, с тога ваља отворено забранити им башту и на даље засађивати, било г. учитељима право или не, јер њихова отуд незнатна корист не може се дечијем образовању претпо ставити. Нека им се накнади на другом месту или у другом чему само прво долазе деца, јер њих ради и дижу се школе. Што се тропшкава тиче, црква је кадра сносити, и држим, да кад је скупљина могла одобрити за аков ракије 35 фр. о ивањдану на храм цркве да се поције, одобриће и на нужне потребе за образовање деце наше што управо мора. Даље, да неби заборавили, не пропустите у III. мушком разреду и IV-и. отворити, јер кад може женска учитељица 3 разреда држати са толико деце, зашто да неби III-ћи мушки учтељ могао држати 2 разреда — на жалост — са 2 деце. Господо учитељи! ваша је дика, што ваша деца више разумеју, камо среће, да је Паланка оно што би требало да буде. Код суседних нам Немаца одлазе деца и наша у школу, па низ других околних села, зато што је добра настава, па и нама ће страна деца долазити кад пукне глас, да у нас има исто тако добрих школа, као што их има у више српских места, тим пре, што су Паланчани пријатељи, шогори и т. д. сродници, са станујућим Србима у околним местима,

где нема толико школа на броју, колко је у нас. Признати мојрам, да нам деца боље у наука напредују но досад, али би ипак могло боље бити и то много боље. Врло је добро дописник одовуд, у пређашњем свом допису одбору препоручио, да би ваљало и за време школско у школу завирнути, управо ми то захтевамо, и то: да би успех у науци бољим оценити могли, а и сам надзор о дечијем похађању школе водили, и у смислу закона против небрежљивих родитеља поступиши, јер све дотде, док се строго недоступи, биће нам школе празне. Помислимо на ту околност, како можемо без дечије помоћи бити, кад је одрастао, и узму га у солдате илити и. пр. умре, па зашто неби ми децу нашу кад нису нам код куће од бог зна какве хасне, у школу шиљали. Треба знати да ће нам школа јошт једаред више користити допринети у животу, но што су руке наше без ње створити кадре, Узмимо и. пр. једнога сиромашног паора човека, који што разуме, зна читати и писати, тај је кадар свагда пре но онај који ништа неразумне, себи кору хлеба заслужити, а јели имућан, боље ће са својом сермијом управљати, па кад то знамо, што смо још толико глупи, и децу у школу не шиљемо, докле ће се о томе писати и говорити.

Било је у пређашњим дописима одовуд и о поворној школи — говора, то ћу само споменути, да би ваљало, да се школски одбор постара, да се ова већ једном успостави, а неби згорег било, кад би се и за школску књижицу постарали, од чести набављањем књига за новце, од чести пак скупљањем од приватних људи, којих би се доста нашло на ту цел да по коју књигу поклоне, али би се ваљало постарати, да не прођу као оне у некадашњој читаоници; књиге ваља нумерисати и списак од њих направити и онда их не може тама прогутати. Праштајући се са местним школским одбором нашим, имам част до знања ставити им, да у случају њихове нехатости, видеће мо се опет, и то имена њихова изнећејом јавности као нерадина, јер није више за издржати, шта ће то рећи од године до године, но нећемо пропустити и о раду њиховом јаван рачун дати, што им као свесним свог позива, на дику и понос служити мора.

Да баш, кад сам споменуо и за читаоницу, дал има још знака живота, јели су јој већ престала била куцати? Лени смо ти ми, кад нисмо кадри једну читаоницу обдржати, а шта би збиља с књигама што је читаоница од 300—400 комада бројала, дал су још све на броју? — сумњам! Сирома Добрић, није знао да је мољцима књиге поклоњено да се из њих уче. Неби згорег било кад би се остатак књига школској књијници — in spe — поклоњено, те које с брда, које с дола, ваљда би се могла једна књијница основати од којеби и ми и деца наша користи илати могли. Жао би ми било кад би искусити морао, да сам узалудно прохарчио време, док сам си труда дао, да у листу овом о бољитку нашем пишем, а на против радовао би се кад би имао срећу уверити се, да нисам у ветар писао. Мило би ми било, кад би заједнички, све што је добро, пригрлили, и радити одпочели. Забраavimo на све, што смо досад један другом непријатности нанели и будимо браћа, јер ће мо дочекати, да нас за кратко време овде више неће бити, та зар неамо очију да видимо, да би нас иноверац чивутни у капи воде попио. Кад је још њихова крајцара у наше руке доспела, а они с нашим крајцаром саме нас обарају и у Срем у надницу пиљу, та ето жива примера ко су у Паланци били Данилови и Савићи а гле данас шта чивутарија од њих изради. којима земљу продаше, [на још учиниће, да ће ови њима договати, у место да за своју рођену земљу готове новце добију. Ето нашто су школе, и други просветни заводи, да ти очи отвори, да се не сјурваш у пропаст. Ево, ималисмо лане и певачку задругу, која нас није новаца коштала, па и њој се главе дошло, треба да нас је саме од себе стид. Нетреба боље сведочебне умног банкротства, него све што је добро утаманити. Ми би сви могли бити људи кад би хтели, а знамо добро од зла разликовати, па зашто једном да се неопаметимо. Напосао дакле, време је скупо, радимо док још није доцне, јер бадава је после кише јалунце.

Да се упитамо збиља, шта је од апелације прквено опћинске, против еварх. административно-одборског закључка на митро-

политеку апелаторију гледе стана најстаријег пароха, која је још зимус послата, зар та господа несећају се нас док нас не устребају? мислил апелаторија са решењем и другу зиму дочекати? то је баш тако исто, као што се у мађарској „генерални-пасоши“ издају. Докле ће мо се ми са свештеници гложити? зар је мало нашим свештеницима попovima сесија земља и 700 фор. и толико будачки прихода, још да 200 фор. за стан најстаријем годишње издајемо, та немамо ли ми других раскрајака? како је и могао ег. рх. админ. одбор такав закључак донети, за 200 фор. можећ код нас цео сокак кућа под аренду узети, ал шта знамо кад нису по респкрипту зидаше. Ни у вароши где су скупи квартири, не добива ни прота више, ал наш свештеник хоће или 200 фор, ил од школе да му направимо стан, ма да има своју кућу, а децу школску ваљда да истерамо на ледине, шта више, вели да не прима стан, који није по респкрипту и који није са сунца и преко пута од цркве, то је много, с' отим га неможемо служити. Напослетку неби жалили ни за тих 200 фор. кад би знали коме плаћамо, али с пуним правом можемо рећи, да смо у свештеницима лоше среће, јер се знањем или науком ни од обичног простака човека узвисити не могу, а то је сасвим што природно, да онај, који ништа нечита и не учи, неможе ништа ни знати. Наши свештеници нису кадри по које новине у својој кући држали и по коју научну књигу набављати, а имају више плате, но ма који званичник, нијели то срамота? ми нисмо никад у цркви од њих проповеди чули, ма да сваке треће недеље дође чреда на појединог, да у цркви служи, а то ће рећи, да ништа и незнају, осим „паки и паки“ и другу службу из књиге. Могу рећи, да смо по кад-кад, и то само уједног пароха чули проповед, па шта ће народ и да иде у цркву, нити има проповеди, нити ђаци лепо певају, шта да нас дакле у цркву привлачи? То нека служи и за одговор нашем милом госту младом свећенику г. Борђошком из Силбаша. који нам је о Ивању поучну беседу у цркви држао, можда би народ у већем броју у цркву долазио, кад би нас он чешће посећавао и говор држао.

ПОДЛИСТАК.

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

Према наредби § 81. изабере солгабиров одбор петорице, који ће гласове записивати. У тај одбор уће лупешки вођа и један му друг, један од попиних, кнез и касир и један арендаторов, да је свима право.

Бирачи, што хтедохе онога кога солгабиров нехтеде кандидирати, не упустише се у гласање но гледаше миром шта се ради.

Лупешки нотарош доби неколико гласова више од попиног и арендаторовог, и солгабиров прогласи да је овај изабран. Лупешки сташе ликовати. Сад ће да се продужи пијанка, а да су пропали ни капи недобише. Остали побегосе са бојишта.

Кнез пришапну попи да избор није законит и овај са тутором и учитељем уложи протест против избора, на видећи, да ни један нема гласова више, него што половина свију износи и да се онда по § 82, мора наново гласати на ону двоицу, који имају највише гласова, но солгабиров, рече, да то није тако, каза новом нотарошу да мете руку на прси и да говори за њим.

„Ја — — заклињем се, да ћу дужности, које су скопчане са мојим звањем, најсавеснијом тачношћу испуњавати. Тако ми бог помогао!“

Натарош је то изговорио и тим је постао заклети непријатељ — оћу рећи нотарош селу —

НОВ ИЗБОР БЕЛЕЖНИКА.

Попа је поред учитеља и татора приволео све своје присталице, да протестирају против избора, он је одмах отишао у прву варошицу и телеграфисао жупанији, а уједно је предао писмо на пошти, јер га у своје селу није смео предати, пошто би га забацили, а нису одговорни за приватна писма.

Жупанија заиште одмах изборни записник. Попа је имао сина писара код жупаније, а то је доста препоруке, да се ствар пожури.

Солгабиров је одмах по свршеном избору бележника навијао, како би се могло у записник увести онако како је добро за изабраног нотароша, но контролари противничких кандидата осетисе и још боље утврдише онако како је било.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Избор буде уништен и нов наређен.

Солгабиров мораде нов стечај на четир недеље расписати и одмах по стечају тога рока избор обавити.

Да је „добрио нос“ онако маџарски то се већ разуме. Кнез поврати молбенице, које су код њега биле и јави проситељима да се обрате на солгабирову, а и он и подкнез додаду у писму, на онога проситеља за кога су они и сви трезни и поштени људи били, да не пропусти да се преко солгабирову на ново јави, а они му јамче, да ће и пијани поштени људи бити који гласаху при осујећеном избору за друге, за њега гласати и то трезни.

Кнез и подкнез, који беху људи одважни задали су реч и ту им је ваљало одржати.

Кнез више није хтео ићи за другима но сам узеве да буде предњак.

Он оде попи каже му, како он држи, да његов кандидат неће продрети при новом избору, те да не би на ново лупежи победили позове га да ради заједнички за кандидата кнежева, који је много бољи од попиног.

— Је ли тај твој кандидат ожећен, запита попа кнеза.

Кнез одговори: није, и ова реч сложи попу и кнеза.

Арендатор је преварен од солгабирову. Толико пиће полочаше му хуље, и ни новчића за њега не доби.

Но не љути се арендатор на хуље те, — платиће они њему то двоструко и да су изабрали онога, кога је он хтео и онда би они то накрмили, на што је дупла креда и два бунара у авлији — него: на он ога, — онога — солгабирову.

Арендатору је сада све једно ко био натарош, но опет, ако би се који не жећен искао за њега би се мало боље заузео.

Де то стоји да он баш мора попину кћер узети, рекао би у себи арендатор, кад је помишљао на новог бележника, за кога је већ на више места решено да мора бити нежећен; јер и ешкут други, кога зову: ладни Иван, што му је навек зима, и он има кћер, на још јединицу и нуз то лепу сесију земље и кућу на лакат, а лако је бити госпоја, кад имаш су чим, и ту се одмах ладни Иван сетио на фелбаповицу неку, која је била пука сиротиња, па кад је дошао човек у кућу она јадна подерана, — он је запита: де је госпоја, она ће одговорити: ја сам госпоја, ал се нисам оправала; но ладни Иван није помишљао како ће изгледати, кад му ћи мора помислити, у друштву са научним свстом: ја сам оправљена ал нисам госпоја, него сам лутка оправљена, глува нема, јер што чујем, као и да нечујем, кад не знам шта је, а како да говорим, да ми се свет смеје, а има ли паметна човека, који би се са лутком оженио!

Но било како му драго, кнез је хтео да буде његов кандидат изабран па после нека узима коју хоће, и то му је добро дошло, што се интереси трију странака у једној тачци сучију. На том камену зидао је кнез, и није узалуд, јер то је најчвршћи темељ.

Првога свеца по томе био је и кнез и ешкут и попа код арендатора на пиву и ту се углавила заједничка радња.

Солгабиров је преко натарошева комората и капетана у миру Лануше све лупеже у селу на ноге дигао, али је пао. Ипак више беше у селу поштена, ако мало и слаба поводљива света.

При избору кнежев кандидат буде скоро једногласно изабран, пошто лупежи многи кад видеше, да ће бити потучени разбегоше се. Та лупеж је научио у шуми из заседе нападати, а на отвореном пољу, де види да противник није слабији од њега узмиче — и бежи с мегдана.

ПИСМО НОВОМ НАТАРОШУ.

У вароши Н. у малом сокачићу једном, куда кола никада не пролазе а таљиге само онда, када имућнијој сиротињи укућанима доносе фртаљ фата дрва јер права сиротиња купује на фунту дрва, има кућица једна која је још плашљивија него тај сакривен сокак па се склонила чак у крај авлије.

Кућица нема више од две собице и кујне, али то беше лепа кућица, мала сиретна, као каква кутијца. Пред кућом је до капије која на сокаку стоји башта, засађена цвећем и дрвећем што цвета и мирише, јоргованом, округлом багреном, и липом. Средом баште води поширока путања у кућу, којој с једне и с друге стране стоје управо на с прам прозора до две ониске зелене јеле.

У тој кући се месеца аугуста једна стара госпа са двоје мале деце доселила а дан по доласку њеном, дошла је ванредне лепоте женскиње, које је око подне допратио господин неки.

Господин тај отишао је после подне. И стара госпа и оно лепо женскиње и двоје деце малих испратили су га чак до капије и деца су и на сокак истрчала и ту их је господин још један пут пољубио а кад их је стара госпа унутра увела бризнула су у плач, и отимала се да трче за господином.

Нико у сокаку незнаде које и од куда је то друштво у тој малој кућици. И газда чија је кућица знао је само овлаш, да су из далека краја српска, но он ни за то није питао, он пита само за плату, Стара госпа платила му је на три месеца напред и то му је доста.

У полицији су знали одгуда је она но да ли је и то поуздано?

Ни стара госпа ни оно лепо женскиње неодлазише ни у чију кућу у вароши а и њима никад нико не долазаше

Стара госпа изилазила је кад и кад у варош, а оно лепо женскиње никуда или као у кавезу излежено тиче из кавеза само толико догле кавез види, дакле по кући и по башти а деца су са старом госпом неколико пута ишла по вароши, али не нађоше никакве забаве у томе, но од силне различности чисто сбуњена и поплашена дођоше кући, Она још не-

распознаваше ствари. Та једноме не беше пуно четир, а једноме ни пуно две годиниче.

Месеца октобра дошао је онај млади господин који је пре три месеца довео у Н. оно лепо женскиње. Он се бавио дуже времена у Н. Излазио је испочетка сваки дан у варош само онда кад је било време да пошта долази са стране и питао је поштара, да ли је стигло под тим и тим именом писмо какво poste restante (које има на пошти дочекати да га тражи онај на кога је упућено).

Осам је дана како тај млади господин на пошту иде и снужен у кућу старе госпе и оног лепог

женскиња долази. И стара госпа и оно лепо женскиње снужде се кад га таквог виде а стара је и у плач бризнула, кад је осми пут дошао и деца као обично прегледаше му ђепове, да виде шта им је донео, па ништа у њима не нађоше а он сироме порумени и побледи.

Баш нема правде на свету рекла је стара госпа бришући кецељом сузе.

Деветог дана није ишао млади господин на пошту, срамота му већ беше од поштара, но десети дан оде још последњи пут с намером, да ако ништа не добије иде сам тамо одкуда очекује писмо, ма да би морао пешке ићи.

(Наставиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Херцеговачки устанак све се већма шири и све боље напредује. Што се устанак више шири, то су Турци све гори. Телеграм један из Метковића јавља, како су Турци шест хришћанских села попалили и да жене, децу и старце немилосрдиво секу и убијају. По гласу једном, који је скоро стигао, Требиње, које су усташи опколили освојено је помоћу становништва Требињског и усташи задобиле тако град, ђебану, топова и пушака. Ако се глас тај обистини, онда је велик добитак за усташе, јер тиме је Турцима препречен пут даљем успешном војевању, и тако дакле у Херцеговини неће бити више Турске војске, но ће иста морати на ново освајати своју земљу. А то ће богме хабено ићи.

— Пишу, да се и Босна почиње дизати, и да је устанак општи уговорен. Особито у Босни отворено је поље усташима, јер посада босанска тако рећи, није никаква. Оно мало војске одправљено је у Херцеговину, те је сад Босна тако рећи, са свим чиста од турских војника. Турци се највише плаше Босанаца, који су на граници Србије, јер ово су најжешћи. Кажу, да су исти са свим спремни за устанак. У Манастиру су усташа обили тавницу и ослободили сужне, који су одмах оружија се латили.

— У Тесалији, Албанији и Епиру почело је врити и становници неће да дају порез.

Црногорци су направили пут од Цетиња до Грахова за топове и војску и наместили су телеграфске ратне жице по земљи. Дакле изгледи су за сада добри, јер као да ће општи устанак начети источно питање.

— У петроградским круговима говори се, да кнез Милан мора тражити повода, да се са портом зарати. Тада би се Црна Гора са Србијом споразумела а општи устанак би се у Босни и Херцеговини устројио. Аустрија би метнула војску на границу а тако исто и Румунска. За награду би Румунска постала независном, а Аустрија би добила онај део, који граничи са Хрватском и Далмацијом, Србија остали део Босне а Црна Гора Херцеговину.

— Посланици на сабору троједне краљевине изабрани су још: у ердевичком срезу Јов. Живковић, у товарничком Живко Одић, у Вуковару Св. Кушевић, у Осеку др. Суботић и Коларић, у осечком срезу Васа Ђурђевић, у срезу вуковарском Парчегић, у срезу сисачком и у Самобору др. Маканец, у срезу љаковарском Томбор, у дароварском срезу Петар Забрдац, у пакрачком Балтић. У Загребу изабрани су Никола Крстић, Анте Јакић и Мате Мразовић. У Петеранцу пао је уредник „Обзора“ Мишкаговић с једним гласом. За избор Стеве Поповића у румском срезу јављајући, додаје „Обзор“, да су него бирачи про-

тив овог избора протест уложили. Тај се протест ваљда сковао у Загребу.

— Др. Светозар Милетић изабран је огромном већином од 1027 гласова противу 305 за шајкашког посланика.

— У Старом Вечеју народни кандидат Трифунац пао је, а изабран је гроф Радаји.

— Генерали Родић и Молинарија изјавили су да није нужно умножавати војску у Далмацији. Молинарија вратио се већ из Беча у Загреб.

РАЗЛИЧНОСТ

(Убиство једног детета). Код закупника Јосифа Лернера у Пешти служиле су две девојке, једна од 15 а једна од 13 год. Девојке беху вредне и радиле су добро свој посао. Највише муке задаваше им дете, које оне неговати и пазити мораше. Једне недеље, кад су родитељи у цркву отишли, науме девојке, да се детета опросте и договоре се, да га убију. Старија девојка одмах се лати посла и поче дете давити. У том добу родитељи из цркве и позову их к себи. Млађа девојка рече старијој: „само ти нега даље дави, идем ја госпоји.“ У том је дете већ удављено било и тако јавише родитељима, да им је дете умрло. Ови немислећи ни на какво зло, саранише малог. После неколико дана стадоше се девојке на бунару кошкати и старија запита млађу: „с киме си се ти пре два дана шетала?“ Ова рече: „ћути само, јер ћу казати оно, што је у недељу било.“ — Кочијаш беше ту близу и чуо је њихов говор, који му се подозрив учини и јави газди. Ови дозову обе девојке и почну их испитивати. Ту се оне заплету у одговорима и на последњу признаду недело своје.

Тада их предадоше суду, који старију одсуди на шест а млађу на три године робије. Краљевска табла пак одпусти им половину пресуђене казне из узрока, што су девојке још младе и нису могле помишљати, какво су недело учиниле.

О Г Л А С.

!!! ЗА УКВАРУ !!!

Нема боље помоћи од мојих најновијих под-
пасача што су патентирати. Фине рукавице по
1 ф. 10 нов. и то само код

Аугуста Циглера,
2—3 рукавичара у лебарској улици у Н. Саду.